

Szociális biztonság és megélhetés
Dánia

C

Szociális biztonság és megélhetés

Dánia

Bevezetés

A társadalombiztosítás és megélhetés című fejezet négy témakörből épül fel öt részben.

Az első rész (I. rész) **rövid áttekintést** ad a később részletesen kifejtett információkról: nyugdíjbiztosítás, betegbiztosítás, munkanélküli biztosítás és megélhetési költségek.

A II. rész a dán a **nyugdíjbiztosítás** szabályozásával kapcsolatos információt taglalja, így pl.:

- a nyugdíjellátás feltételei,
- öregségi nyugdíj,
- korengedményes nyugdíj,
- pótnyugdíj.

A következő (III. rész) témakör a dán **betegbiztosítás** szabályait mutatja be. Itt a betegbiztosítók szolgáltatásairól, a kérelem benyújtásáról, az anyasági segélyről, az örökbefogadásról, a foglalkozási megbetegedésekről és a rokkantságról van szó.

Az utolsó előtti rész (IV.) a **munkanélküli biztosítás** szabályozásáról szól. Ez a fejezet az alábbi témaköröket érinti: munkanélküli biztosítási kasszák, a munkanélküli járandóság kifizetésének feltételei, az ellátás számítása és nagysága, a szabadság és a munkanélküli ellátás finanszírozásának módja.

Az utolsó részben (V.) a **megélhetési költségek kerülnek** taglálásra. Ebben a fejezetben kiemelten kerülnek bemutatásra a lakás és a megélhetés költségei, az ingatlanszerzés lehetősége, az ösztöndíjak és kedvezmények. Választ kíván adni továbbá arra a kérdésre, hogy mennyibe kerül az élet Dániában (lakás, létfenntartás, telefon, gáz és vízellátás, szemétszállítás, stb.). Érintésre kerülnek továbbá a készpénzkímélő fizetési módok és a munkavállalási lehetőségek.

Szociális biztonság és megélhetés

Dánia

Tartalom

I. A szociális biztonság és a megélhetés áttekintése *	4
II. Nyugdíj	6
1.) Életkor	
2.) Öregségi nyugdíj [<i>folkepension</i>] és a korengedményes nyugdíj [<i>førtdpension</i>]	
a.) A nyugdíj	
b.) Az igénybevétel előfeltételei és a nyugdíj összege	
c.) Hogyan kell a nyugdíjat kérvényezni?	
d.) A nyugdíjfizetés	
e.) Jogsegély	
3.) Munkában álló személyek pótnyugdíja [<i>Arbejdsmarkedets Tillægdpension - ATP</i>]	
a.) Pótnyugdíj	
b.) Az igénybevétel feltételei	
c.) Hogyan kell kérvényezni?	
4.) Halálozási segély	
5.) További információ	
III. Betegbiztosítás (betegség és anyaság).....	10
1. Betegbiztosítás	
a.) Hogyan veszik fel az embert a betegbiztosítóba?	
b.) Két biztosítási csoport	
c.) Általános és szakorvosi ellátás	
d.) Gyógyszer, fogorvosi kezelés, fizioterápiás kezelés, kórházi kezelés	
e.) Betegbiztosítás utazás esetén	
f.) Mit kell tennie, hogy szolgáltatáshoz jusson a betegbiztosítónál?	
g.) Várakozási idő elköltözés esetén	
2. Táppénz	
a.) Az igénylés előfeltételei	
b.) A táppénz nagysága	
c.) Mit kell tenni, hogy táppénzt kaphassunk?	
d.) A táppénzfizetés időtartama	
3. Anyaság és az örökbefogadás	
4. Rehabilitációs támogatás	
a.) Mit kell tenni, hogy rehabilitációs támogatást kapjon valaki?	
5. Jogsegély	
6.) Orvosi ellátás	
a.) Az orvosi és a kórházi költségek	
7.) További információ	

* A dől betűs (al)címekekkel jelzett anyagrészekben a 2001. 02. és a 2002.05. hónapokban kiadott aktualizáló mappák anyaga alapján módosításokra illetve szövegcserekre, kiegészítésekre került sor. (K.J.)

Szociális biztonság és megélhetés

Dánia

- IV. Munkanélküli biztosítás 17
- 1.) Munkanélküli biztosítási kasszák
 - a.) A munkanélküli biztosítási kasszák tagsági feltételei
 - b.) A juttatások kifizetésének előfeltételei
 - c.) A munkanélküli segély kifizetése
 - d.) A munkanélküli segély nagysága és számítása
 - e.) A munkanélküli segély és a szabadság
 - g.) A finanszírozás
- V. Megélhetési költségek 22
- 1.) Ösztöndíjak és más lehetőségek a külföldi tartózkodás támogatására
 - a.) Magyarországi ösztöndíjak
 - b.) Az Európai Unió programjai
 - 2.) Az élet Dániában – gyakorlati útmutató
 - a.) *Az utazás előkészítése és a beutazás*
 - b.) *Létfenntartási költségek*
 - c.) *Lakáslehetőségek*
 - d.) *Orvosi ellátás*
 - e.) *Pénz és a bankrendszer*
 - 3.) A lakás
 - a.) Ház és ingatlanszerzés
 - b.) Lakástulajdon
 - c.) Lakásbérlet
 - d.) Energia és vízellátás
 - e.) A lakás fenntartási költségek
 - f.) A telefon
 - g.) Szemétszállítás és úttisztítás
 - 4.) Megélhetési költségek
 - a.) Árindex/inflációs ráta
 - b.) Átlagos havi szükséglet
 - c.) Dráguló faktorok

Szociális biztonság és megélhetés

Dánia

I. A szociális biztonság és a megélhetés áttekintése

Összehasonlítva német és a dán szociális rendszert, bizonyos különbségeket lehet megállapítani.

Miközben Németországban a munkavállalók számára egy törvényes nyugdíjbiztosítási rendszer működik, Dániára egy olyan állami gondoskodás jellemző, amely minden lakosra kiterjed. Az egységes nyugdíj minden nyugdíj-jogosultra azonos, emellett működik a kiegészítő nyugdíj járuléka. Az egységes nyugdíj kiegészítéséhez a munkavállalók kiegészítő nyugdíjra tehetnek szert, amelynek egyik részét saját maguk, másik részét a munkaadó finanszírozza. Az egységes nyugdíjat ezzel szemben kizárólag az adóból finanszírozzák. Ezzel összehasonlítva Németországban a nyugdíj azonos részét fizetik a munkaadók és a munkavállalók, és az állam kiegészítést nyújt. A teljes nyugdíjban való részesedés Dániában akkor jogos, ha az igénylő 40 éves állandó lakhelyű tartózkodást tud igazolni Dániában, egyébként a nyugdíjnak csak egy csökkentett mértéke biztosítható.

A népesség egészségügyi gondozása területén is Dániában – eltérően Németországtól – állami rendszer működik. Ennek az állami egészségügyi szolgálatnak a finanszírozását a költségvetési eszközök biztosítják. Két biztosított csoportot lehet megkülönböztetni. Az I.-es csoportban a rászoruló ingyenes kezeléseket, fogorvosi ellátást kap egy beutalásos rendszer alapján. A II-es csoportban biztosított a szabad orvos- és fogorvos választás, itt azonban a kezelés részben saját költség-hozzájárulással történik.

A dologi ellátásban mindenki számára az önrészesedés érvényes. Így például fogpótlás esetén a felnőtt páciensek a költségek 55%-át maguk fizetik, miközben a fiatalok egyéni hozzájárulása 33%, és a gyermekek igény esetén ingyenes fogorvosi ellátást kapnak. A gyógyszerek finanszírozásában az eljárás az, hogy az életfontosságú gyógyszerek egyéni hozzájárulása 25%, az egyéb gyógyszereknél az önrészesedés 50%. A segédeszközök, mint pl. a szemüvegek és a hallókészülékek esetében ugyancsak részbeni hozzájárulás szükséges.

A munkavállalók betegség esetén két hétig teljes bért kapnak. A béreknek ezt a továbbfizetését a munkaadó finanszírozza. Amennyiben a betegség több mint két hétig tart, akkor a munkaadó visszatérítési igényre jogosult költségvetéssel szemben.

Dániában nem működik törvényes munkanélküliségi biztosítás, mint Németországban. A munkanélküliség esetére érvényes biztosítás a munkavállalók részéről alapjában önkéntesen köthető. Ahhoz, hogy a munkanélküli személy segélytámogatásban részesülhessen, legkevesebb egy évig a pénztárnál biztosítottnak kell lennie, és a megelőző három évben legkevesebb 52 hét időtartamot foglalkoztatottként kell igazolnia. A munkanélküliségi támogatás mértéke az utolsó három hónap átlag fizetésének felel meg.

Dániában a családok több mint a fele önálló lakásban, vagy családi házban lakik. Azok az állampolgárok, akik lakást bérelnek, a gyakorlatban erre a nettó jövedelmük legkevesebb 25%-át kell fordítaniuk. Az állam részben nyújt bizonyos támogatást. A külföldiek számára igen nehéz egy alkalmas lakás bérleményt mérsékelt áron találni.

Szociális biztonság és megélhetés

Dánia

A külföldi diákok számára fennáll a lehetőség hasonlóan, mint dán társaik esetében lakóközösségben gondoskodni szállásukról, mindenesetre a szabad szobák száma láthatóan igen behatárolt. A lakásközvetítésre általában egy erre a célra létrehozott bizottság vállalkozik, amely a dán címszó-jegyzékben megtalálható. Azok a diákok, akik privát szállást keresnek, az egyetemek és főiskolák tanulmányi tanácsadói hivatalai részéről kaphatnak segítséget.

Szociális biztonság és megélhetés

Dánia

II. Nyugdíj

1.) Életkor

A Dániában lakó személyek általában a 67. életévük betöltése esetén vehetik igénybe a *folkepension* elnevezésű öregségi alapnyugdíjat. Egyes esetekben lehetséges a korábbi nyugállomány, amennyiben egészségkárosodás áll fenn [*førtdpension*]. Emellett a munkavállalók számára kötelező a kiegészítő nyugdíjbiztosítás [*ATP*].

2.) Öregségi nyugdíj [*folkepension*] és a korengedményes nyugdíj [*førtdpension*]

Ezeknek a nyugdíjformáknak az igénybevételére a következő személyek jogosultak:

- dán állampolgárok,
- külföldiek 10 év dániai tartózkodás után,
- azok a munkavállalók és önállóak, akik egy másik EU tagállam állampolgárai.

a.) A nyugdíj

Minden öregségi nyugdíj egy alapösszegeből [*grundbeløb*] és nyugdíjpótlékból [*pensionstielg*] áll. Amíg az alapösszeg azoknál a nyugdíjasoknál,

- akik a 67. életévüket még nem töltötték be, a jövedelemhez igazodik,
- akik viszont betöltötték a 67. életévüket, a nyugdíjas gazdasági viszonyaitól függetlenül fizetik.

A nyugdíjpótlék a nyugdíja jövedelme szerint alakul.

b.) Az igénybevétel előfeltételei és a nyugdíj összege

A nyugdíj igénylésének előfeltétele, hogy az illető a betöltött 15. és 67. életéve között legalább 3 évet Dániában éljen.

Az un. *folkepension*-ra annak van igénye, aki a betöltött 15. és 67. életéve között legalább 40 évet Dániában élt. Aki ennél rövidebb időt élt Dániában, az a meglévő évek alapján arányosan kap nyugdíjat.

Az un. *folkepension* alapösszegeből és adott esetben nyugdíjpótlékból áll. A nyugdíjkorhatár 67 év. Nyugdíjpótléket akkor fizetnek, ha a nyugdíjas (és felesége) bizonyos összeget nem ér el.

Amennyiben a nyugdíjat a 67. életév betöltése előtt megítélik, a teljesidős nyugdíjat akkor biztosítják, ha az igénylő a betöltött 15. életéve és a nyugdíj megállapítása között a szükséges évek 4/5-ét dániai lakosként élte meg. Kevesebb idő esetén a betöltött idő szerint arányosan fizetik.

Szociális biztonság és megélhetés

Dánia

Annak ellenére, hogy a korengedményes nyugdíj elsősorban rokkantnyugdíj [*førtidspension*], az alapösszeg a következő személyekre vonatkozik:

- azok a személyek, akik a betöltött 18. és 67. életévük között munkaképességük felére csökkent, de nem kizárólag rossz egészségi állapotuk miatt, és
- azok a személyek, akik betöltött 50. és 76. életévük között, amennyiben a szociális helyzetük és az egészségi állapotuk e mellett szól.

Azok a személyek, akiknek általános teljesidős nyugdíjat ítélnék meg, hozzászámítanak egy összeget [*førtisbeløb*], ha a nyugdíjat a 60. életév betöltése előtt megítélik. Ebben az esetben a nyugdíj emelt általános teljesidős nyugdíj [*forhøjet almindelig førtidspension*].

Amennyiben a nyugdíjas és felesége jövedelme egy meghatározott összeg alatt van, az előnyugdíj bármely fajtája esetén pótlékot fizetnek. Az előnyugdíjat nem fizetik tovább, amennyiben a kedvezményezett betöltötte a 67. életévét, és aztán anélkül, hogy kérvényt kellene benyújtania „népi” nyugdíjra [*folkepension*] jogosult.

c.) Hogyan kell a nyugdíjat kérvényezni?

A nyugdíj iránti kérelmet a lakóhely szerinti társadalombiztosítási és egészségügyi hatóságnál kell beadni. A kérvény egy speciális nyomtatványon kell beadni, amit a hatóság biztosít.

Amennyiben valaki előnyugdíjra ad be igényt, a társadalombiztosítási és egészségügyi hatóság megkövetelheti az orvosi vizsgálatot. A vizsgálat költségeit ebben az esetben a hatóság fizeti, hiszen ott rendelték meg.

d.) A nyugdíjfizetés

A nyugdíjat havonta fizetik. Legkorábban a kérvény beadását követő hónap első napjától fizetik. Az öregségi és az emelt előnyugdíjat az eljárást követő végzés utáni hónap első napjától fizetik legkorábban.

A nyugdíjat rendszerint dániai lakóhely esetén Dániában, illetve egy másik EU tagországban fizetik ki.

e.) Jogsegély

Amennyiben valaki nem elégedett a nyugdíjkérvényre meghozott végzéssel, az illetékes szociális panaszbizottságnál [*Den Sociale Ankenævnet*] fellebbezhet. Az öregségi és az emelt előnyugdíjról hozott döntés ellen a rehabilitációs és nyugdíj bizottságnál [*Revaliderings- og Pensionsnævnet*] lehet panaszt beadni, ez ellen a döntés ellen fellebbezésnek nincs helye.

Amennyiben a döntést első fokon a Szociális Minisztérium, vagy a tartományi társadalombiztosítási hatóság hozta meg, fellebbezni a szociális panaszhivatalnál [*Den Sociale Ankestyrelse*] lehet. A fellebbezést négy héten belül lehet beadni.

Szociális biztonság és megélhetés

Dánia

3.) Munkában álló személyek pótnyugdíja [*Arbejdsmarkedets Tillægspension - ATP*]

Minden Dániában foglalkoztatott munkavállalót nyilvántartásba vesznek a pótnyugdíj-rendszerben, amennyiben legalább kilenc órát dolgozik hetente. Azok a munkavállalók, akik önállóak lesznek, bizonyos feltételek között megtarthatják pótnyugdíj-rendszerbeli tagságukat. Ezek a tagok ezután maguk fizetik a teljes járulékösszeget.

A munkaadó és a munkavállaló hozzájárulást fizetnek a pótnyugdíj-rendszerbe. A munkaadó 2/3 részt, a munkavállaló 1/3 részt fizet. A munkaadó kezkesedik a munkavállaló járulék befizetéséért.

Azok a tagok, akik nem teljes munkaidőben dolgoznak, fizethetnek 2/3, 1/3 részt, vagy teljes járulékot. Nem kell járadékot fizetni, amennyiben a havi foglalkoztatás nem éri el a 39 órát. Ebben az esetben az illető személyt nem itt biztosított.

a.) Pótnyugdíj

A pótnyugdíjat vagy mint öregségi nyugdíjat [*alderspension*] fizetik ki, vagy egyszeri összegként a biztosított halála esetén. A kifizetés összege függ a biztosítási időtől és a befizetett járulék nagyságától.

Az öregségi nyugdíjat szokás szerint folyamatosan fizetik, de a kisebb nyugdíjakat lehetőség van egy összegben kifizetni.

A biztosított halála esetén a feleségnek vagy a 18 év alatti gyerekeknek kártalanítást fizetnek.

b.) Az igénybevétel feltételei

A pótnyugdíjat a betöltött 76. életévtől engedélyezik és a csak kérelem esetén fizetik ki. Ezt az összeget az öregségi nyugdíj mellett fizetik ki (lásd korábban).

A biztosított személy halála esetén a nyugdíjat, tőkésített összegként a meghalttal azonos személynek fizetik ki, a 67. életévének betöltése után.

Amennyiben a pótnyugdíjra való kérelmet elhalasztják (67 év fölött adják be), a nyugdíj összege a 70. életévig félévenként 5 %-kal emelkedik.

c.) Hogyan kell kérvényezni?

A igényjogosult az előre nyomtatott kérelmet porán kapja meg. Ez a nyomtatvány beszerezhető bankokban és a postán, valamint a pótnyugdíj hatóságnál is.

A pótnyugdíjat rendszerint havonta banki, takarékpénztári, vagy postai átutalási számlára fizetik. A kismegnyugdíjakat lehetséges évente fizetni.

Szociális biztonság és megélhetés

Dánia

A mennyiben valakinek panasa van a pótnyugdíj tagsággal, a járulékkal vagy a nyugdíjigényléssel kapcsolatban, a panaszbizottságnál négy héten belül bejelentéssel élhet.

4.) Halálozási segély

Amennyiben meghal egy olyan személy, akinek táppénzre lehet igénye, ebben az esetben az önkormányzat haláleseti, vagy temetési segélyt fizet. A 18 év alatti személyek részére rászorultságtól függetlenül átalányösszeget fizetnek. Meghalt felnőttek esetén a haláleseti segély rászorultságtól függő. Az összeg attól függ, hogy az elhalt személy hagyott-e hátra feleséget, vagy 18 év alatti gyereket.

A hátramaradott személyek, amennyiben a pótnyugdíj-rendszerben biztosítottak, meghatározott feltételek között egy meghatározott összeggel számolhatnak.

5. További információ

A dán társadalombiztosítás fontosabb címei a következők:

Munkában állók pótnyugdíja - panaszbizottság *Ankenævnet for Arbejdsmarkets Tillægspension - ATP*

Laksegade 19
1603 København K

Munkában álló személyek pótnyugdíja [*Arbejdsmarkedets Tillægspension - ATP*]

Kongens Vænge 8
3400 Hillerød

Munkahelyi balesetek és foglalkozási megbetegedések hivatala [*Arbejdsskadestyrelsen*]

Æbeløgade 1
Postboks 3000
2100 København Ø

Társadalombiztosítás tartományi hivatala [*Direktoratet for Social Sikring og Bistand*]

Landemærket 11
1119 København K

Szociális biztonság és megélhetés

Dánia

III. Betegbiztosítás

1. Betegbiztosítás

Minden személy, aki Dániában (de nem Grönlandon) lakik, vagy dán hajókon teljesítenek szolgálatot, igényük lehet a dán balesetbiztosító szolgáltatásaira.

a.) Hogyan veszik fel az embert a betegbiztosítóba?

A helyi önkormányzat [*Amtskommuner*] minden Dániában lakó személynek betegbiztosítási igazolványt [*sysgesikringsbevis*] állítanak ki. Az igazolást automatikusan továbbküldik a lakossági nyilvántartóba. A 16 év alatti gyerekek rendszerint nem kapnak betegbiztosítási igazolványt, de a szülők kérvényezhetik a hatóságnál.

b.) Két biztosítási csoport

A biztosított olyan betegbiztosítási igazolványt kap, amelyen biztosítási csoporthoz tartozik. Az első csoportban ingyenes orvosi ellátásra van lehetőség, adott praktizáló orvosi körből. A második csoportban szabad orvosválasztásra van lehetőség, de a költségek egy részét a biztosított fizeti.

A két csoport közötti választás szabad. Ezt a helyi szociális és egészségügyi hivatalnál kell bejelenteni [*social- og sundhedsforvaltning*]. Új választással évente lehet élni.

c.) Általános és szakorvosi ellátás

Amennyiben valaki az első biztosítási csoportba tartozik, az általános orvosi ellátás ingyenes, de a szakorvosi ellátásért csak akkor nem kell fizetni, ha a az általános orvos beutalást adott. Amennyiben megfelelő kérvényt ad be, akár hat hónap múlva orvost válthat.

Ha valaki a második biztosítási csoportba tartozik, ott szabad az orvosválasztás. Az orvos maga állapítja meg a honoráriumot és a betegbiztosító a kezelési költségekhez hozzájárulást fizet.

d.) Gyógyszer, fogorvosi kezelés, fizioterápiás kezelés, kórházi kezelés

A betegbiztosító hozzájárulást fizet:

- számos gyógyszer esetén,
- különféle megelőző fogkezeléshez (Az első biztosítási csoportban a hozzájárulás előfeltétele, ha a fogorvos szerződést köt a betegbiztosítóval),
- fizioterápiás kezelésnél, ha orvos írja fel és gyógytornász végzi,
- csontkovácsolás esetén.

A közkórházakban a kezelés minden dán lakos számára ingyenes.

Szociális biztonság és megélhetés

Dánia

e.) Betegbiztosítás utazás esetén

Szabadság, hivatalos út és tanulmányok ideje alatt biztosítás védi a biztosítottat, és egyes költségeket térít az EU országok esetén és meghatározott nem EU országban is egy hónapon keresztül.

További információért a lakóhelyen lévő szociális és egészségügyi hivatalhoz kell fordulni.

f.) Mit kell tennie, hogy szolgáltatáshoz jusson a betegbiztosítónál?

Mindegy, hogy valaki az első vagy a második biztosítási csoportba tartozik, fel kell mutatni a betegbiztosítási igazolványát.

Az első biztosítási csoportban a betegbiztosító olyan költséget egyenlít ki vagy olyan költségekhez járul hozzá, amelyek szerepelnek a szolgáltatást nyújtóval kötött szerződési tételek között.

A második biztosítási csoportba tartozó személyek kifizetik az orvos által meghatározott honoráriumot, amihez a biztosító azzal az összeggel járul hozzá, amit az első biztosítási csoportba tartozó személyek után fizetne.

Mindkét biztosítási csoportban az orvosnak, a szakorvosnak és a fogorvosnak kifizetett összeg csak egy része annak, amit a paciensnek egyébként fizetnie kellene.

A második biztosítási csoportba tartozó személyek kivételesen a teljes honoráriumot ki kell, hogy fizessék annak az orvosnak, amelyik nem áll szerződésben a biztosítóval. Ebben az esetben a részletes számla ellenében visszatérítést kapnak a lakóhely szerinti társadalombiztosítási és egészségügyi hatóságtól.

g.) Várakozási idő költözés esetén

Külföldről történő költözés esetén betegbiztosítási ellátást, illetve ingyenes kórházi kezelést rendszerint csak az odaköltözés után hat hónappal lehet igényelni. Nem kell az időt letölteni, ha az illető személy igazolni tudja, hogy egy másik EU tagországban biztosítással, munkaviszonnal rendelkezik, illetve ott lakott.

Egy másik EU tagországból való költözés esetén hozni kell az E 104-es nyomtatványt, amit az a biztosító tölt ki, ahol eddig az illető személy biztosított volt. Ezt a nyomtatványt Dániában be kell mutatni a lakóhely szerinti társadalombiztosítási és egészségügyi hatóságnál.

Szociális biztonság és megélhetés

Dánia

2. Táppénz [*Sygedagpenge*]

Táppénzre minden olyan személynek igénye lehet, aki munkabérben, munkabér pótlékban, mint a munkanélküli járadék, vagy egyéb munkajövedelemben részesül, rendszerint azzal a feltétellel, hogy a jövedelem Dániában adóköteles.

a.) Az igénylés előfeltételei

A táppénz kártalanítás a kiesett munkajövedelemért betegség, vagy sérülés esetén (a munkahelyi balesetet és a foglalkozási megbetegedést is ide értve).

Munkavállalóként a betegség első napjától jog a van a táppénzre. Amennyiben a munkavállaló közvetlenül a megbetegedése előtt egy magán munkaadónál legalább 13 hetet foglalkoztatva volt és ezalatt legalább 120 órát dolgozott, a munkaadó kötelezett, hogy a távollét első napjától két hétig (munkaadói időtartam) táppénzt fizessen.

Amennyiben a munkaképtelenség tovább tart, mint két hét, vagy betegség esetén nem jár a munkaadótól táppénz, ebben az esetben a helyi önkormányzat fizeti a táppénzt, amennyiben a munkavállaló legalább 13 hetet foglalkoztatva volt és ezalatt legalább 120 órát dolgozott.

Az állami, vagy közfoglalkoztatók a betegség első napjától a felgyógyulásig fizetik a táppénzt, hacsak a beteget előbb nem bocsátották el.

Az önállóak is kaphatnak táppénzt az önkormányzattól, legelőször három hét várakozási idő után. Az igényjogosultsághoz az kell, hogy a legutóbbi 12 hónapból legalább hat hónapban önálló foglalkoztatott legyen és ebből egy hónapot közvetlenül a munkaképtelenség előtt. Minden betegséget legalább egy héttel a háromhetes betegség után be kell jelenteni az önkormányzatnál.

Az önállóak szabadon köthetnek kiegészítő biztosítást, azért, hogy az első három hétben is táppénzt kaphassanak.

b.) A táppénz nagysága

A munkavállalók táppénzét az órabér alapján számítják ki, amit akkor kaptak volna, ha nem lennének betegek. Az önállóak táppénzét az önállóként végzett tevékenysége ellenértéke alapján számítják ki.

A táppénznek Dániában nincs felső határa. Részleges munkaképtelenség esetén csökkentett táppénzt fizetnek. A kifizetés hetente történik.

Az önállóak önkéntes biztosításának szabálya szerint a biztosított a mindenkori jövedelem 2/3-át, illetve a teljes összeget kaphatják.

Meghatározott feltételek esetén a táppénzt egy másik EU tagországban is kifizetik, amennyiben ott van a lakóhelye.

Szociális biztonság és megélhetés

Dánia

c.) Mit kell tenni, hogy táppénzt kaphassunk?

Amennyiben a munkavállaló táppénzre igényjogosult, a lehető leggyorsabban be kell jelentenie a munkaadónál és igény szerint felmutatja az orvos igazolását, hogy beteg. Amennyiben ilyen igazolást a munkavállaló nem tud felmutatni, elesik a táppénztől, amit a munkaadó fizetne.

Amennyiben az önkormányzattól van táppénzre igénye, legkésőbb egy héttel a betegség miatti távollét után vagy a munkaadói táppénz megszűnése után be kell adni a kérvényt és indokolni kell. Az önkormányzat dönt a kérvényről, kérhet orvosi igazolást, amit az orvosnak meghatározott nyomtatványon kell megadnia.

d.) A táppénzfizetés időtartama

A táppénzfizetést megszüntetik, amennyiben az előző 18 hónapban több, mint 52 hét táppénzt vet igénybe a biztosított. Itt nem számítják be a betegség első két hetét és a terhesség, a szülés és az örökbefogadás miatti kifizetéseket.

A táppénz rövid ideig tartó szolgáltatás, a hivatal minden három hónapban ellenőrzi a biztosított körülményeit.

Azok a személyek, akik dolgoznak és egyidejűleg szociális nyugdíjat kapnak, vagy egy ilyen nyugdíjat igényelnek rossz egészségi állapotuk miatt, vagy betöltötték a 67. életévüket, csak korlátozott táppénzre van igényjogosultságuk (13 hét egy 12 hónapos perióduson belül).

3. Anyaság és az örökbefogadás

A Dániában élő nők igényjogosultak ingyenes anyasági gondoskodásra. Ilyen szolgáltatások többek között: előzetes orvosi vizsgálat, szülés kórházban vagy otthon, szülésnői ellátásról otthoni szülés esetén.

Ezen kívül anyaság, illetve örökbefogadás esetén pénzügyi ellátást is fizetnek. Egy nő, aki mielőtt igénye lenne a szülési szabadságra, az megelőző 13 hétben foglalkoztatott volt és legalább 120 órát dolgozott, a terhesség és a szülés jogán pénzügyi ellátásra jogosult. Egy másik EU országbeli biztosítási időt úgy kell venni, mintha dolgozott volna.

Az anyasági segélyt négy héttel a szülés feltételezett idejétől kezdve fizetik és a szüléstől számított 24 hétig folyósítják. Az örökbefogadásra kész szülő ezt a pénzügyi támogatást 24 hétig kapja a gyerek befogadását követően.

Ettől függetlenül az apának a gyerek születése, illetve a gyerek családba történő befogadása után két heti pénzügyi támogatásra van lehetősége.

A kifizetés nagyságát úgy számítják, mint a táppénzt. Ezeket a járandóságokat (a gyerek születése, illetve az örökbefogadás miatt) kilenc hónapon belül lehet kérvényezni a gyerek születése vagy az örökbefogadás után. A járandóságot a helyi önkormányzat fizeti.

Szociális biztonság és megélhetés

Dánia

4. Rehabilitációs támogatás

Amennyiben valaki betegség, illetve baleset miatt munkaképtelen lesz, lehetősége van pénzübeni támogatást kapnia a képzéshez, a szakképzéshez vagy átképzéshez, amennyiben erre egy új foglalkoztatás miatt szükség van. Ebbe beszámítják a saját és a család meglévő pénzeszközzeit is.

Rehabilitációs járandóságra minden Dániában lakó személynek lehetősége van, amennyiben ennek megfelelő az állami átképzési támogatás [*Statens Uddannelsesstøtte*], illetve más, a társadalombiztosítási törvényen kívüli segítség nem kapható.

A rehabilitációs támogatást egy előre rögzített program keretében nyújtják, aminek keretében egy fiz összeget havonta kifizetnek. A 23 év alatti fiatalok csökkentett összeget kapnak. A megélhetési költség mellett más különleges kifizetéseket is eszközölnek a képzéssel vagy a korlátozással összefüggésben, pl.: segédeszközök és berendezések.

A rehabilitációs átalányt a képzés idejére fizetik, illetve maximum 5 éven keresztül.

a.) Mit kell tenni, hogy rehabilitációs támogatást kapjon valaki?

A rehabilitációs támogatást, illetve a segédeszközöket a lakóhely szerinti társadalombiztosítási és egészségügyi hatóságnál kell kérvényezni. Egyes esetekben nem a helyi szervek, hanem a körzeti rehabilitációs és nyugdíjbizottság [*Amtskommunensrevaliderings- og pensjonsnævn*] döntenek. a helyi hatóságok közelebbi információt nyújtanak.

5. Jogsegély

Amennyiben valaki nem elégedett a táppénzzel vagy az anyasági ellátással, a kézbesítéstől számított négy héten belül jogorvoslatot kérhet.

Az önkormányzatnak a pénzübeni járandóságot illető döntése ellen a táppénzbizottsághoz [*Dagpengeudvalget*] lehet felülvizsgálatot benyújtani.

A lakóhely szerinti társadalombiztosítási és egészségügyi hatóság döntése ellen - a betegség esetére szóló gondoskodás és a rehabilitációs ellátás témakörében, - a körzeti szociális panaszbizottságnál [*Den Sociale Ankenævn*] lehet fellebbezni.

A körzeti társadalombiztosítási és egészségügyi hatóság, a körzeti egészségügyi hatóság, a kórházak körzeti hatósága, a körzeti rehabilitációs és nyugdíjbizottság döntése ellen a szociális panaszhivatalnál [*Den Sociale Ankestyrelse*] lehet jogorvoslatot kérni.

6.) Orvosi ellátás

Dániában átfogó orvosi ellátás valósul meg. Az állami költségvetés közel tíz %-a évente az egészségügyi szektorba folyik be.

Szociális biztonság és megélhetés

Dánia

A gyakorló orvosok többsége együttműködik a helyi társadalombiztosítással, de az orvosok egy kisebb csoportja magánorvosként tevékenykedik. Az egész országban összesen több, mint száz kórház és 15 pszichiátriai klinika van. A rendelkezésre álló ágyak száma a kórházakban 26 ezer, a pszichiátriai klinikákon 4600. Ezek a kórházak és klinikák túlnyomóan társadalmi irányításúak. Ez természetesen nem mondható el a magánintézményekről.

Minden iskolában van iskolaorvos, akivel a helyi társadalombiztosítás együtt dolgozik.

Összesen több, mint 14 ezer orvos és mintegy 4600 fogorvos fáradozik a lakosság egészségéért. Az orvosok által kezelt paciensek száma átlagosan 360 fő, illetve a fogorvosoknál 1120 fő, amivel az európai középmezőnyben foglal helyet.

A gyógyszerellátás az engedélyezett gyógyszertárakban történik.

a.) Az orvosi és a kórházi költségek (1999. év január)

a.1.) Orvosi költségek magánrendelések esetén

Általános orvos

Konzultáció: 200-300 dán korona

Otthoni kezelés: 300-1000 dán korona

Szakorvos

Konzultáció: 500-1000 dán korona

Fogorvos

Kontrolvizsgálat: 169-1000 dán korona

Fogtömés: 98-350 dán korona

Foghúzás: 95 dán korona

Állkapocs röntgen: 93 dán korona

a.2.) Kórházi költségek (napi ellátás)

Egy- vagy kétágyas szoba 3700-4700 dán korona
Ebben a költségben nincs benne az orvosi honorárium.

7.) További információ

A szociális biztonságra vonatkozó dániai címek a következők:

Munkahelyi balesetek és foglalkozási megbetegedések hivatala [*Arbejdsskadestyrelsen*]

Æbeløgade 1

Postboks 3000

2100 København Ø

Szociális biztonság és megélhetés Dánia

Táppénzbizottság [*Dagpengeudvalget*]

Amaliegade 25
1256 København K

Szociális panaszhivatal [*Den Sociale Ankestyrelse*]

Amaliegade 25
1256 København K

Szociális biztonság tartományi hivatala [*Direktoratet for Social Sikring og Bistand*]

Landemærket 11
1119 København K

Szociális Minisztérium [*Socialministeriet*]

Holmes Kanal 22
1060 København K

Egészségügyi Minisztérium [*Sundhedsministeriet*]

Holbergsgade 6
1059 København K

Szociális biztonság és megélhetés

Dánia

IV. Munkanélküli biztosítás

1. Munkanélküli biztosítási kasszák

A munkanélküli biztosítási kasszákra tartozik a munkanélküli biztosítási rendszer végrehajtása. Itt olyan munkaadói, alkalmazotti vagy önálló személyek által alapított egyesületekről van szó, amit kizárólag azzal a céllal hoztak létre, hogy a biztosítottaknak munkanélküliség esetén pénzügyi támogatást nyújtsanak.

1996. év szeptemberén 38 államilag elismert munkanélküli biztosítási kassza volt, összesen 2,382.789 fő taggal. 1997. évben a kasszák száma kettővel csökkent, mert bezártak.

A munkanélküli biztosítási kasszák szorosan együtt dolgoznak a szakszervezetekkel vagy más szakmai szervezetekkel. Egy ilyen szervezet tagság nem kötelező ahhoz, hogy az ember a munkanélküli biztosítási kassza tagja legyen.

A munkaügyi miniszter azokat a munkanélküli biztosítási kasszákat ismeri el formálisan, amelyek különféle foglalkozásokból, illetve gazdasági ágakból vesznek fel tagokat és legalább 5 ezer tagjuk van. A miniszter megtagadhatja egy új munkanélküli biztosítási kassza elismerését, amennyiben az adott gazdasági ágban már létezik egy.

a.) A munkanélküli biztosítási kasszák tagsági feltételei

a.1.) A tagság

A munkanélküli biztosítási kasszák tagja azok a személyek lehetnek,

- akiknek Dániában van a lakóhelyük és ténylegesen ott is laknak (kivételek a Feröer szigetek és Grönland), akik vagy
 - igazolni tudják, hogy munkaviszonyban állnak, vagy
 - a kassza által lefedett szakterületen legalább egy 18 hónapos szakképzést, vagy a szakképzési törvénynek megfelelő alapképzést befejeztek, és a tagság iránti kérelem legkésőbb a képzést követő két héten belül megérkezik a kasszához, vagy
 - igazolni tudják, hogy főfoglalkozásszerűen önálló foglalkozást üznek, vagy
 - igazolni tudják, hogy részt vesznek házas társuk főfoglalkozású üzleti tevékenységében, vagy
 - katonai szolgálaton vannak, vagy
 - igazolni tudják, hogy közszolgálatban dolgoznak, mint pl.: a polgármester, városi képviselőtestületi tag, vagy bizottsági elnök, vagy parlamenti képviselő, vagy az Európai parlament tagja, vagy
 - munkaviszonyban állnak és egyidejűleg (nem átmenetileg) önálló tevékenységet folytatnak (kevert biztosítás).

Minden személy, aki a feltételeknek megfelel, az előtt a választás előtt áll, hogy teljes, vagy részmunkaidős biztosítást kössön.

Szociális biztonság és megélhetés

Dánia

a.2.) A tagság fenntartása

Ha valaki ki akar lépni egy munkanélküli biztosítási kasszából, ehhez írásos felmondás szükséges. Az esedékes tagsági díj befizetésének hiánya és a biztosítási kassa megtévesztése a tagot méltatlanná teszi a tagságra.

b.) A juttatások kifizetésének előfeltételei

Ahhoz, hogy a kasszából kifizetéseket lehessen eszközölni, legalább 12 hónapos tagságot kell igazolni egy elismert munkanélküli biztosítási kasszánál.

Ezen kívül (1997. január 1.-étől) a teljes munkaidőben dolgozóknak legalább 52 hetet, a részmunkaidőben foglalkoztatottaknak legalább 34 hetet dolgozniuk kellett az legutóbbi három évben, mégpedig egy nem támogatott munkahelyen.

Azok a tagok, akik ezeket a feltételeket a munkanélküliség kezdetéig teljesítik, elvileg öt évig kaphatnak munkanélküli segélyt és állásajánlatot.

Azok a tagok, akik 60. életévüket betöltötték, maximum 30 hónapig kaphatnak munkanélküli segélyt.

Azok a tagok, akik 25 év alattiak, és nem fejezték be a szakképzést, a pályakezdők munkanélküli segélyét kaphatják, maximum kilenc hónapig. Ezután a tagnak rendelkezésre áll a képzési és állásajánlat és köteles ezeket elfogadnia. Az iskolai és a képzési programokban való részvétel alatt a tag támogatásban részesül, a munkanélküli segély 50 %-os mértékéig.

Az iskolai és a képzési programok befejezése után egy hónappal az a tag részesül munkanélküli segélyben, aki egy legalább 18 hónapos képzést befejezett.

c.) A munkanélküli segély kifizetése

c.1.) Általános feltételek

A munkanélküli segélyt kizárólag annak a tagnak fizetik ki, aki munkanélküli és a munkát keresőként jelentkezett a helyi munkaügyi hivatalnál. A munkanélküliség időtartama alatt a tagnak a munkaerőpiac számára rendelkezésre kell állnia.

Ahhoz, hogy „a munkaerőpiac számára rendelkezésre állás” kritériuma érvényes legyen, a tagnak Dániában lakóhellyel kell rendelkeznie és ott is kell élnie. A tagnak aktívan kell állást keresnie, valamit késznek és képesnek kell lennie munkába lépnie egy olyan állás esetén, ami saját szakterületének megfelel, teljes munkaidős és az érvényes előírásoknak megfelel. Ezen kívül nem állnak fenn tényszerű okok (betegség, gyerek-elhelyezési nehézség) vagy jogi okok, ami miatt a munkanélküli nem tud azonnal munkába állni. Ezen túlmenően a munkanélküli el van tiltva a szezonális munkavégzéstől, vagy egy meghatározott munkahely számára fenntartani.

A munkanélküli segélyt öt munkanapra számítják.

Szociális biztonság és megélhetés

Dánia

c.2.) Specifikus előfeltételek

Bizonyos esetekben nem fizetnek munkanélküli segélyt. Ez akkor fordul elő, ha a tag nem áll a munkaerőpiac számára rendelkezésre, pl.: ha a tag:

- sztrájkban vett részt vagy kizárták,
- beteg,
- katonai szolgálatot teljesít,
- rendőri őrizetben van (fogvatartás, pszichiátriai kezelés),
- valamilyen más ok miatt nem tud dolgozni.

Ezen túlmenően nem fizetnek a tagnak munkanélküli segélyt:

- aki 12 hónap alatt kétszer alapos ok nélkül egy megfelelő állást visszautasított, amit a munkaügyi hivatal felajánlott és tarifa szerinti bérezést ajánlottak,
- aki 12 hónap alatt kétszer alapos ok nélkül egy állást felmondott, vagy rossz magaviselet miatt elbocsátották,
- iskolai vagy képzési programon vesz részt, de ez nem érvényes, ha
 - ha egy kevesebb, mint heti 20 órás képzésen vett részt és az állami képzési támogatás feltételeinek nem felelt meg,
 - a képzés este történik,
 - a képzés a 8-10. szintnek megfelelő iskolaköteles rendszerbe tartozik,
 - a középiskolára való felkészítés sajátos szakképzési formájában nem haladja meg a heti 20 órát, vagy
 - a törvény szerint nyilvános képzésről van szó és maximum 6 óra hetente.

Azok a tagok, akik feladják a munkaviszonyt, hogy iskolai vagy képzési programon vegyenek részt, nem kapnak munkanélküli segélyt.

Kiegészítő támogatást a teljesidős tagok csak akkor kaphatnak, az adott hétre számított munkanélküli segély a legalább 7,4 órai segélynek felel meg.

c.3.) A szociális nyugdíj kihatása a munkanélküli segélyre

Nincs semmi külön szabály „a munkaerőpiac számára rendelkezésre állás” és a szociális nyugdíj között. Hogy „a munkaerőpiac számára rendelkezésre állás”-i szabály valaki teljesítette-e, azt az egyedi eset dönti el. Amennyiben a nyugdíjat teljes mértékben, vagy részben egészségi okok miatt fizetik, ez a kérdés megítélésének fontos eleme: figyelembe veszik, tehát hogy az adott személy a nyugdíjfizetéssel egyidejűleg egy teljes munkaidős állást keres.

Amennyiben egy személy „a munkaerőpiac számára rendelkezésre állás” kötelezettségét teljesítette és egyidejűleg szociális nyugdíjat kap, ebben az esetben a segély iránti igény időtartama 78 hétről 52 hétre csökkent.

Szociális biztonság és megélhetés

Dánia

d.) A munkanélküli segély nagysága és számítása

A munkanélküli segélyt a hét öt napjára fizetik. Az egyéni biztosítottak számára a munkanélküli segély nagysága maximum a munkanélküli legutóbbi munkabérének 90 %-a. A munkanélküli segély maximum 2630 dán korona hetente, illetve 526 dán korona naponta (1997 évi adat).

A részidős biztosított maximum a munkanélküli segély 2/3-át kaphatja. Az a személy, aki katonai szolgálatot teljesít csökkentett munkanélküli járandóságot kaphat. Ez a maximum összeg 82 %-a (1997 évben 2155 dán korona hetente, illetve 432 naponta). Egy tag, aki normál munkaidőnél kevesebbet dolgozik, kiegészítő támogatást kaphat. Általában kiegészítő támogatás a normál összegnek felel meg, természetesen csak a kieső rész mértékéig.

d.1.) A munkanélküli segély számítása

Olyan tag számára, aki először kérvényezi a munkanélküli segélyt, a számítás alapját az utóbbi három hónap munkabére képezi 12 hétre. Új számítás egy megszakítás nélküli 12 hetes munkaviszony után kezdődik. Előfeltétel, hogy egy új munkaviszony a megelőző foglalkoztatás befejezésétől számítva legalább egy év múlva érjen véget.

d.2.) A foglalkoztatás és a bér nagyságának hatása a munkanélküli segélyre

Általános szabály, hogy csökkentik a munkanélküli segélyt, ha a tag dolgozik, függetlenül attól, hogy ezt díjazták-e vagy sem.

Másfelől tehát a jövedelem nagysága nincs hatással a munkanélküli segélyre. Ez nem érvényes olyan esetekben, amikor a bérkiesés kiegészítéséről van szó, mint pl.: a magánnyugdíj.

e.) A munkanélküli segély és a szabadság

A munkanélküli biztosítási kasszák tagjainak lehetőségük van szabadságra és üdülési segélyre, amennyiben a kasszából segélyre jogosultak, illetve betegség vagy anyaság estén abban az évben, ami megelőzi a szabadság évét, az önkormányzattól támogatásban részesültek. Üdülési segélyt abban az esetben fizetnek, ha a tag a munkanélküli segély feltételeit közvetlenül a szabadság megkezdése előtt teljesítette.

g.) A finanszírozás

A munkanélküli biztosítási rendszer finanszírozása a munkaerőpiac szereplőin, a tagok befizetésein és az állami hozzájárulásokon nyugszik.

1997. évben a munkaerőpiaci hozzájárulás a bér 8 %-át tette ki.

Szociális biztonság és megélhetés

Dánia

A munkaerőpiaci alapba 3 kassza folyik össze: a munkanélküli biztosítási kassza, „aktivizálási kassza” és a betegbiztosítási kassza.

A munkanélküli biztosítási kassza lassanként átveszi a korábban állam által viselt rész kifizetéseit: munkanélküli segély, korengedményes nyugdíj és az átmeneti járadék.

1997 óta a munkaadó is befizet 0,3 %-ot a bérek után a munkanélküli biztosítási kasszába.

Ehhez az összeghez még hozzájön a tagok befizetése a munkanélküli biztosítási kasszába. 1997 éven ez a munkavállalók számára munkanélküli segély maximális összegének 7,24-szerese vagy 3804 korona. Az önállóak számára az éves befizetés 1997 évben mintegy 7,66-szerese a munkanélküli segély maximális összegének, vagy 4032 dán koron.

A munkaerőpiaci alapba pótlólag még befolyik a munkaadóktól egy munkaadói járulék, amit 1992. január 1.-től tartalmazza az értéktöbbletadóra elkülönített 3 %-ot is.

Szociális biztonság és megélhetés

Dánia

V. Megélhetési költségek

1.) Ösztöndíjak és más lehetőségek a külföldi tartózkodás támogatására

a.) Magyarországi ösztöndíjak

A Magyarországon fellelhető ösztöndíjakról részletesen lehet olvasni a Magyarországról készült országmappában, illetve az Interneten, pl.: az oktatási minisztérium és a Nemzeti Pályainformációs Központ oldalain:

<http://www.om.hu>

<http://www.npk.hu>.

Oktatási Minisztérium Ügyfélszolgálati Irodája

Budapest, V. Szalay u. 10-14.

Postacím: 1884 Budapest Pf. 1.

A Magyar Ösztöndíj Bizottság (MÖB) irodája

A Magyar Ösztöndíj Bizottság az Oktatási Minisztérium megbízásából koordinálja a Magyarországon elérhető ösztöndíj lehetőségeket, információt nyújt és begyűjti a pályázatokat. A döntés után értesíti a pályázókat és segít a kiutasítást előkészítésében.

1055 Budapest, V. Szalay u. 10-14.

Postacím: 1884 Budapest, Pf. 1.

Telefon: 302-06-00/1243

A Magyarországról finanszírozott ösztöndíjak közül kettőt érdemes kiemelni:

- a Magyar Állami Eötvös Ösztöndíjat és
- a SZÉCHENYI-TERV.

A **Magyar Állami Eötvös Ösztöndíjaról** további információt a Magyar Ösztöndíj Bizottság Irodája ad:

Holodnyák Péter főtanácsos

Telefon: 302-06-00/1243

A **SZÉCHENYI-TERV-VEL** kapcsolatosan információt ad:

Patthy Éva főosztályvezető-helyettes

Telefon: (1) 317-5900

Oktatás Minisztérium

Kutatási-fejlesztési Helyettes Államtitkárság,

NKFP Iroda

b.) Az Európai Unió programjai

Dániában a képzések támogatása az EU ERASMUS programján keresztül valósul meg. Azok a hallgatók, akik saját felsőoktatási intézményük külföldi oktatási programja keretében egy dán vendégintézményben tanulnak, az ERASMUS program keretében hozzájárulást kaphatnak a dániai oktatás többletköltségeihez.

Legcélszerűbb, ha az Oktatási Minisztérium keretében működő ösztöndíjbizottsághoz fordul, illetve tájékozódik a Magyarországról készülő hasonló országmappában, vagy az Interneten.

Szociális biztonság és megélhetés

Dánia

2. Az élet Dániában – gyakorlati útmutató

A létfenntartás költségei

a.) Az utazás előkészítése és a beutazás

Aki megkapja a tanulmányokra bocsátási hozzájárulást egy dán felsőoktatási intézménytől, annak első lépése legyen a beiratkozási engedély bemutatásával Dánia valamelyik németországi (vagy más országbeli) diplomáciai képviselőjénél bejelentkezni annak érdekében, hogy tartózkodási engedélyt kérjen. Emellett be kell mutatnia egy megbiztosítási igazolást, valamint igazolást arról, hogy a felsőoktatási intézményben folytatott tanulmányok időtartamára a költségek fedezete biztosított. Az engedélyt a Dániába történő beutazás előtt kell beszerezni. A Schengeni megállapodás hatálybalépését követően a Dániába történő beutazás minden további formalitás nélkül történik. A Koppenhága melletti Katrup repülőtér az Észak-Európába történő légi közlekedés központja, és ezen a különböző légitársaságok naponta esetenként többször is biztosítanak repülési lehetőséget. Ugyancsak rendszeresen működnek Inter Cyti vonatok Németország és Dánia között, és végezetül természetesen minden dán egyetem és főiskola székhelye személygépkocsival elérhető. Talán nem haszontalan ez utóbbival kapcsolatban felhívni a figyelmet arra, hogy Dániában általában a német gyakorlathoz képest deffenzívebben utaznak, mint a német autópályákon, és a rendőrség a sebességhatárok átlépését, valamint egyéb közlekedési előírások megsértését keményen bírságolja.

b.) Létfenntartási költségek

A korábban megkedvelt „vajás utak” a határokon keresztül azért voltak jellemzőek, mert vannak árucsoportok, amelyeket Dániában lehet kedvezményesebb áron megvásárolni és vannak olyanok, amelyeket Németországban. Egyébként Észak-Európát az európai régiókkal kapcsolatban olyannak tartják, ahol a létfenntartás költségei – összehasonlítva az előzőekkel – igen magasak. Minden észak-európai országot megelőzve Dánia minősíthető úgy, hogy az országban az általános árszínvonal a legnagyobb mértékben közelít az EU átlagához. Összességében azok a költségek, amelyeket egy diák a létfenntartásának biztosításához az északi szomszédunknál elkölt, nagyjából azonos a hazai költségekhez.

Fél kiló kávé jelenleg 35 dán korona, vagy 3,33 euro, egy kenyér 9 és 12 korona közötti áron kapható (1,20 – 1,60 euro) és a legkedveltebb dán hot-dog (*polser*) darabja 18 korona, vagy 2,40 euro.

c.) Lakáslehetőségek

Az ember nagyvonalúan él egy olyan kis országban, mint Dánia. A dánok több, mint fele családi házban lakik, a háztartásokra eső átlagos lakásterület lényegesen száz négyzetméter fölött van. A kisebb bérlakásokért mindenekelőtt a Dániában egyre növekvő népcsoportok a gyermektelen Singles-ek konkurálnak. Ezen a területen ebből következően szűkös a kínálat a lakáspiacon a megfelelően magas lakásbérek miatt.

Szociális biztonság és megélhetés

Dánia

Sajnos a dán egyetemek és főiskolák alig működtetnek diákokthonokat, de működnek ilyen intézmények (*Kollegier*) helyi vagy regionális fenntartásban. Ugyanakkor előnyös az, hogy szinte minden településen működik egy lakásközvetítő hivatal, amely segít a kedvezőbb lakások keresésében, ez a helyi lakásközvetítő bizottság (*Indstillingsudvalg*). (.....)

Egy egyszobás apartman havi bére egy diákokthonban 1700-3500 dán korona közötti (230-470 euro). Mivel a kollégiumi férőhelyek iránti kereslet nagyobb, mint a kínálat, ezért különböző kritériumok alapján várólistát vezetnek. Akinek például Arhus-ban az évi jövedelme meghaladja a 120.000 dán koronát (16 100 euro) az a sorrendben hátrább kerül.

Tekintettel a diákokthoni férőhelyekkel kapcsolatos várakozási időre, a privát lakások általános kínálata a lakóközösségek révén nagyon elterjedt. Ezek általában a helyi újságban hirdetnek, de néha az egyetemeken működő diáktanácsadó irodák is rendelkeznek címekkel.

d.) Orvosi ellátás

A dán jóléti rendszerhez hozzátartozik egy átfogó állami egészségügy, amelyhez a lakóhelyen az egész országban a legszélesebb ingyenes orvosi ellátást, stb. biztosítják. Azok a külföldi hallgatók, akik egy lakásbejelentő hivatalban Dániában regisztráltatják magukat, hat hétig ugyanezeket a szolgáltatásokat élvezik. Az EU állampolgárok számára nincs ilyen határidő, amennyiben egy érvényes betegbiztosításról az E-111-es formanyomtatványon otthonról igazolást hoznak.

Gyakrabban, mint Németországban a Dániában letelepedett orvosok közösségi praxist, vagy orvosházakat (*Lægehus*) működtetnek, amelyek a legtöbb betegség esetében első vizsgálati helyként működhetnek. Szükséghelyzetben sürgősségi ellátó szolgálat valamennyi kórházban rendelkezésre áll.

Fel kell hívni a figyelmet arra, hogy az állami betegbiztosítás keretében időközben nagyon magas egyéni díjat kell fizetni a fogorvosi kezelés esetén és a gyógyszerek kiváltásakor. Esetleg működhet egy privát kiegészítő biztosítás ezeknek a szolgáltatásoknak a finanszírozására.

Pénz- és bankrendszer

Bár 2002 január 1-én az euro mint egységes valuta széleskörűen elterjedt, a dán korona továbbra is fennmaradt annak ellenére, hogy a kormány igyekezett a szavazók többségét megnyerni az euro általános bevezetéséhez. Ennek megszavazása azonban a társadalom részéről késik. Jelenleg egy euro 7,5 dán korona (DKK) vagy 0,134 euro = 1 dán korona.

A legnagyobb dán pénzüintézetek, mint a *Danske bank*, *Jyske bank*, *Sydbank* és az *Unibank* működtetnek képviselőket Németországban is (mindenekelőtt Hamburgban, Berlinben és Frankfurtban). Ebből adódóan szükség esetén lehetséges számlanyitás egy dán bankban Németországban is, ezáltal a határon átlépő pénzmozgást kedvezményes költséggel meg lehet oldani.

Szociális biztonság és megélhetés

Dánia

3.) A lakás

a.) Ház és ingatlanszerzés

Az ingatlanszerzésre vonatkozó törvény sajátos szabályokat tartalmaz az EU tagországok állampolgáira. Itt különbséget tesznek a személyek között aszerint, hogy

- munkavállalóként vagy önállóként dolgoznak Dániában, vagy
- akiknek a tartózkodási engedélye abból a tényből adódik, hogy elegendő pénz fölött és betegbiztosítással rendelkeznek.

Az első csoportban felsorolt személyek a dán igazságügyi minisztérium előzetes engedélye nélkül házat és ingatlant szerezhetnek, ameddig ez a tulajdon az önálló tevékenység végzéséhez szükséges.

A többieknek normális esetben engedély szükséges a ház és ingatlanszerzéshez.

Akkor nem szükséges engedély, ha az érintett korában egy bizonyos idő alatt összesen öt évet Dániában élt.

Ha valaki üdülőt akar venni, engedélyt kell kérnie az igazságügyi minisztériumtól. Külföldi csak akkor kap ilyen engedélyt, ha Dániában lakik. Ezt a szabályt kivételesen akkor mellőzik, ha a kérvényezőnek különösen erős kapcsolatai vannak Dániában. Ilyen például korábbi tartós tartózkodás esetén lehetséges, akkor is, ha nem képzési vagy ehhez hasonló, időben korlátozott célú volt a tartózkodás. Kifejezetten családi, üzleti, kulturális és pénzügyi okokból történő Dániával történő elszakíthatatlan kapcsolat, vagy a tulajdonhoz való különleges kapcsolat szólhat az engedély mellett.

Szükségtelen az igazságügyi minisztérium engedélye, ha a tulajdon örökség, válás, vagy ajándékozás miatt került a rokonok tulajdonába direkt, vagy lemenő ágon.

Az igazságügyi minisztérium engedélye nem egy általános engedély, hanem egy bizonyos ingatlan megszerzésére szól.

Koppenhágában egy családi ház átlagos ára 1,550.000 dán korona. A többi városban a tulajdonszerzés ugyanezen a szinten mozog. Kedvezőbb az árfekvés a falusi területen. Mindenesetre az ott kínált ingatlanok esetén gyakran szükséges a renoválás.

Amennyiben a házvásárlás az otthlakást szolgálja, az ingatlan-átruházási adó a vásárlási ár 0,6 %-a. Ehhez jön még a telekkönyvi bejegyzés díja, ami 1200 dán korona. A járulékos költségeket a helyi bíróság [*Tinglysningskontor*] szedi be. Emellett az adásvételi szerződést megkötő ügyvéd is honoráriumot számít fel, az alaphonorárium 2000 dán korona, amit a vásárlási ártól függő összeg egészít ki. Előfordul közvetítői jutalék, aminek a nagysága szabad tárgyalás alapja, és a vásárló fizeti.

Szociális biztonság és megélhetés

Dánia

Az ingatlanszerzési szerződésnek általában nincs különleges formája, így egy szóbeli megegyezés éppen úgy érvényes és kötelező. A megfelelő adásvételi szerződést mégis írásban kötik meg, mert ez bír később bizonyítási erővel. Az adásvételi szerződés aláírásával a tulajdonjog az eladótól a vevőhöz kerül. A hitelező és a jóhiszemű harmadik személlyel szemben a telekkönyvi bejegyzés a döntő.

Amennyiben az igazságügyi minisztérium engedélye nem kötelező, akkor fogatosítanak változtatásokat telekkönyvi bejegyzésben, ha a vásárló nyilatkozik, hogy a tulajdonszerzés tilalma alól mentességet élvez és a szerzemény az előírányzott célnak megfelel. Ebből az is következik, a házat vagy ingatlant nem használják üdülési céllal, illetve nem adják ki. A munkavállaló nyilatkozatához szükséges a mindenkori munkaadó aláírása. A nyilatkozatot az átruházási okirathoz mellékelni kell. A telekkönyvi hivatal abban a közigazgatási körzetben van, ahol a tulajdon fekszik. A telekkönyvi hivatal nyilvánosan elérhető és 100 korona ellenében lehet telekkönyvi kivonatot szerezni. A telekkönyv mellett naplót vezetnek, amelyben a jogokat feljegyzik, amit korábban beadtak, de még nem vezetnek be a telekkönyvbe. A tulajdonról szóló információt a további jogokról az illetékes önkormányzatnál lehet beszerezni.

b.) Lakástulajdon

Az előző részben leírtak érvényesek a lakástulajdon megszerzésére is. Koppenhágában és a többi városban a következő átlagos lakásárakból kell kiindulni:

- 4 szobás lakás: 865 ezer dán korona,
- 3 szobás lakás: 699 ezer dán korona,
- 2 szobás lakás: 460 ezer dán korona,
- 1 szobás lakás: 300 ezer dán korona.

c.) Lakásbérlet

A lakáskínálat az egész országban igen korlátozott, ami arra vezethető vissza, hogy a lakosság az adókedvezmények miatt időközben saját lakásban lakik és ezért az utóbbi években csak kevés bérlakást építettek. A külföldi munkavállalók és a bevándorlók számára gyakran csak az új lakások jönnek számításba, mert az olcsóbb régi lakásokat részben nem a szabad lakáspiacon kínálják, hanem túlnyomórészt sokgyermekes, „vékonypénzű” és már hosszabb ideje letelepedett családok számára tartják fenn. Különösen nagyobb városokban és ipari területen nehéz kedvező lakást találni. Általában könnyebb egy házat bérelni, mint egy megfelelő minőségű lakást.

Beköltözhető bérleményeket közvetítőkön és az újságok apróhirdetésein keresztül kínálják, így pl.: a *Berlingske Tidende* című napilap csütörtöki és vasárnapi számai, valamint a *Politikaen* című napilap szombati számai. A bérleti szerződéseket gyakran csak egy meghatározott időre, pl.: két évre kötik.

Az új lakásokban rendszerint beépített konyha van, beleértve a tűzhelyet és a hűtőszekrényt is.

Szociális biztonság és megélhetés

Dánia

c.1.) Bérleti díjak

Bútorozatlan családi ház: 12-22 ezer dán korona

Lakás:

2-4 szobás bútorozatlan: 8-11 ezer dán korona

1 szobás bútorozatlan: 5 ezer dán koronától

1 szobás bútorozott: 8 ezer dán koronáig

A megadott árak az egész fővárosra érvényesek, a tengeri szigeteken a fele. Vidéken a bérleti árak 15-20 %-kal ez alatt vannak. a legkedvezőbb bérleti kínálatra a Jütland félszigeten lehet ráakadni. Ott ez az összeg 30 %-kal is alacsonyabb lehet.

A lakást bérbeadók általában megkövetelik a háromhavi kauciót, ezzel a biztosítják kiköltözködés esetén a lakás rendbehozatalát. Ezt szolgálja, hogy gyakran három havi bérleti díjat előre kérnek. A közvetítő díját a bérbeadó fizeti. A bérleti díjat egyszer egy évben a fogyasztói árindexel korrigálják.

d.) Energia és vízellátás

d.1.) Áram

A lakosság árammal való ellátása az egész országban biztosított. A hálózati feszültség 220 Volt váltóáram és a frekvencia 50 Hertz.

Alapdíj évente: 475 dán korona.

Egy kilowattóra ára: 1,075 dán korona.

d.2.) Víz

Ivóvíz az egész országban elegendő mennyiségben és jó minőségben áll rendelkezésre.

Alapdíjat nem szednek.

Egy m³ ára: 30,7 dán korona.

e.) A lakás fenntartási költségek

e.1.) Gáz

A dán háztartásokban nem szokásos a gáz fűtési és főzési célra való felhasználása.

Központi fűtés (elektromos): éves költség egy lakás m²-re: 30,7 dán korona.

Szociális biztonság és megélhetés

Dánia

f.) A telefon

A beszélgetési díjak 10 percre számítottak.

Új bekötés: 1300 dán korona

Havi alapidj: 100 dán korona

Helyi beszélgetés: 3,2-3,75 dán korona

Távolsági beszélgetés az országon belül: 4,7-7,0 dán korona

Nemzetközi távhívás: 45 dán korona.

Munkanapokon 19 óra 30 perctől másnap reggel 8 óráig, valamint vasárnap a helyi beszélgetések és a távolsági beszélgetés az országon belül a felébe kerülnek. Ugyanebben az időintervallumban a nemzetközi távhívás kereken 16 %-kal olcsóbb.

A külföldi beszélgetések kapcsolásánál 7,5 korona átalánydíjat számítanak fel.

g.) Szemétszállítás és úttisztítás

A szemétszállítás és úttisztítás költségeit településenként külön-külön állapítják meg és a különbségek igen nagyok lehetnek. Ennek utána kell kérdezni.

4.) Megélhetési költségek

a.) Árindex/inflációs ráta

Év	Index	Változás az előző évhez képest %-ban
1991	100,0	-
1994	105,4	2,0
1995	107,6	2,1
1996	109,9	2,1
1997	112,3	2,3

A fogyasztói árindex a statisztikai hivatal közleménye.

b.) Átlagos havi szükséglet

Az adatokat az élelmiszerre, testápolásra, utazásra, szórakozásra, karbantartásra, valamint a ruha- és ágyneműtisztításra történő havi kiadások összegéből számították ki. Nem vették figyelembe a lakásbérleti költségeket, bármilyen új beszerzést, a gépkocsi fenntartását, vagy a személyzet fizetését.

Szociális biztonság és megélhetés

Dánia

Egyedülállóak havi költsége:

- közepes állásban: 6000 korona
- magasabb állásban: 7000 korona
- vezető állásban: 8000 korona.

A házasok többletköltsége: 30 %.

A gyerekek utáni többletköltség gyerekenként: 10 %.

c.) Dráguló faktorok

Mivel a magyarok talán Németországot jobban ismerik, így az összehasonlítás ezzel célszerű. Dániában a szolgáltatások sokkal drágábbak, különösen a gépjármű. Összességében elmondhat, hogy Dániában 15 %-kal magasabb megélhetési költséggel kell számolni, mint Németországban.